

עלון תורני

עלון תורני שבועי בעניני אגדה והלכה אקטואלית

פרשת צו	י-ם:	ח'פה:	ב"ש:	ח"א:	ניו יורק:	פריז:	לונדון:	קובלנקה:	שבת הגדול
הדלקת נרות:	18:24	18:34	18:42	18:41	19:03	19:56	19:08	19:22	מפסירין:
צאת השבת:	19:37	19:39	19:38	19:39	20:05	21:14	20:30	20:30	מפסירין:
ר"ת:	20:17	20:17	20:16	20:15	20:36	21:39	20:52	21:05	'וערבה'

דבר ה' זו הלכה

קיצור דיני והלכות הפסח

מאת מו"ד הגאון רבי שניאור זלמן רוח שליט"א

הדינים ברובם נלקטו משו"ת שש משור והמקורות נסמנו בסוגריים.

דיני כמון בפסח (ח"א, או"ח, סי' ט):

1. בכמון מתוצרת תורכיה ואיראן מצוי תערובת של שיבולת שועל ועל כן הוא חייב בבדיקה קפדנית של כל הכמות גרגר אחר גרגר ולא די בבדיקה מדגם.
2. בכמון מתוצרת הודו, מחמת שיטת הגידול לא מצאנו בבדיקות שערכנו תערובת שיבולת שועל, ומי שנהוג באכילת קטניות יכול לאוכלה.

דיני פטירות בפסח (ח"א, יו"ד, סי' ת. תנכות שדה גליון 111 גב חוברת):

הפטירות אע"פ שגדלים על מצע שיש בו קש חיטה, מותרות באכילה בפסח כיון שאין כל השפעה של מצע הגידול על הפטירה וההוכחה שמעולם לא צץ זכר לגידול אחר במצעים להוציא את הפטריות וכבר הורה בזה להיתר גדולי הדורות וכך הורה לי מרן זצ"ל להלכה ולמעשה.

תרופות

כמ"כ כתבו שאין שייך בחולה דין "אחשביה" על החמץ שבתרופות שלוקח כיון שאין דעתו על החמץ אלא על סמי הרפואה בלבד, אך אמנם כיון שסו"ס גרוננו נהנה מתרופות אלו, אם יש לתרופות אלו תחליף ראוי כשל"פ יש ליתנם.

מוצרים שאין כוונתו לבלוע

וכן אין אומרים "אחשביה" כאשר אין כוונת האדם לאכול את הדבר שנפסל לאכילה, ולכן מותר לשטוף את הפה עם מי פה או משחת שיניים אף אם יש בהם חמץ שנפגם עם שאר התערובות, כיון שאין כוונתו כלל לבלוע ואף אם בלע מעט לית לן בה, ואין בזה "אחשביה". וה"ה בשפתון שאין בזה חשש כלל אף אם עשוי להיבלע בפה מעט מזה.

וכל זה אף אם היה מעורב במוצרים אלו חמץ גמור שנפסל, אך בתערובת חמץ נוקשה שנפסל גם מאכילת כלב, הרי מותר לכתחילה אף לאוכלו. וזה המציאות ברוב סוגי החמץ שבתעשייה זו.

סיגורים

במוצרי הטבק שמעורב בהם חמץ, ברור שכל התערובות נפסלה מאכילת אדם, ואף למאכל כלב, ועל כן מותרים. {ואף אם נאמר שנפסל רק לאכילת אדם, מ"מ דינו שומות בהנאה [אף שנכנס לגוף האדם] וכן"ל שלא אומרים דין "אחשביה" בהנאה}. אך סיגוריה אלקטרונית צריכה כשרות לפסח (ולכאורה גם לימות השנה) כיון שהנזול לא נפסל מאכילה, ולעיתים קרובות נכנס לפה.

"סיכה כשתיה" לענין מוצרי טיפוח:

אף לדעת הראשונים שסיכה של תענוג היא כשתיה - כתבו האחרונים שהיכן שהטעם פגום מאוד ואינו ראוי אף לאכילת כלב אין לחוש ל"סיכה כשתיה" ומותר. ע"כ מותר לכתחילה להשתמש בסבונים ותמרוקים אף אם היה מעורב בהם חמץ, ולא אמרין אחשביה אלא לאכילה ולא להנאה כנ"ל.

דיני היין הראוי למצוות ד' כוסות ולברכת הגפן (שם סי' יג):

א. שיעור הרביעית הוא 75 סמ"ק לדין, ויש שכתבו להחמיר ולהכפיל את השיעור בשל תורה כגון בכוס קידוש של ליל שבת ויו"ט.

ב. כתב מרן השו"ע שבימינו שהינות חלשים אף לכתחילה אין צורך למוזג במים. וכתב הכה"ח ש"מ"מ אפילו ביין רפוי יש למוזג את ג' הטיפות שנהוג על פי הסוד.

ג. מלשון השולחן ערוך ומדברי הרמ"א, נראה שיותר להוסיף מים ליין עד 15% שהוא שיטת, ובלבד שיהיה יין חזק ויהיה בשיעור שמוזגים. מאידך דעת העולת תמיד שנחלקו השו"ע והרמ"א בדין זה, שלדעת השו"ע שרי חד על תלת [תוספת רבע מים]. ולדעת רמ"א כל שנרגש טעם היין היטב מברכין עליו הגפן. וכתב בעולת תמיד שעכשיו שאין נוהגים כלל למוזג היין במים, כי המשך בעמוד הבא

חכמת שלמה

לקח ולימוד מן הפרשה על פי שיעורו של מו"ד הראש"ל הגר"ש עמאר שליט"א רבה של ירושלים

השבת היא השבת שקודם חג הפסח והיא נקראת שבת הגדול. נאמרו פירושים רבים מדוע נקראת שבת זו שבת הגדול, יש אומרים שנקרא על שם הנס שהיה בשבת זו, שה' אמר לבני ישראל לעשות לחודש ניסן שהיה בשבת "משכו וקחו לכם שנה לבית אבות שה' לבית" והיו קושרים את השה בכרעי המיטה להכינו לשחיטה, ואף שהיה השה האליל של מצרים לא היו יכולים לענות אותם מאומה מפני פחד ה' אשר נפל עליהם. ועל שם נס גדול זה שהיה בשבת נקראה שבת זו לדורות בשם שבת הגדול.

עוד נתנו טעם על שם שהגדול שבקהילה דורש בשבת זו.

ועוד שבהפסדה שהיא 'וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים" מסיימים בפסוק "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ה' הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים" וגו' שלפני היום הגדול שהוא יום הגאולה ישלח לנו ה' את אליהו הנביא. ויש כאן לדקדק מדוע אמר הכתוב "אליה" ולא 'אליהו'.

והביא רש"י בפרשת חוקת על מה שכתוב "וזכרתי את בריתי יעקוב" שכתוב יעקוב מלא בוא"ו, שיש ה' פעמים בתנ"ך שכתוב אליה חסר וא"ו וכנגדם ה' פעמים שכתוב יעקוב מלא וא"ו, כיון שיעקב נטל משכון את האות וא"ו מאליהו עד שיבשר גאולה לבניו. וע"כ אומר הכתוב "הנה אנכי שולח לכם את אליה" בלא וא"ו כיון שמדובר לפני בוא יום ה', אך לאחר שיבוא אליהו ויבשר גאולה לעם ישראל יחזור שמו ויקרא אליהו מלא.

מדוע לקח יעקב מאליהו דווקא את האות וא"ו. אפשר לומר שיעקב הוא מדת התפארת שהיא כנגד האות וא"ו כמ"ש בזהר. אך אפשר גם לומר ע"פ מ"ש בפרשת שמות "ושמתי פדת בין עמי ובין עמך למחר יהיה האות הזה" כתוב פדת חסר וא"ו, ומסביר רבנו בחיי את חסרון הוא"ו, שכיון שזה נאמר קודם מתן תורה לא תתכן גאולה שלמה וע"כ גם ה' פדת" חסר וא"ו, וכן בזהר הקדוש כתוב פעמים רבות שהאות וא"ו היא התורה, וכיון שלא נתנה עדיין התורה על כן הגאולה ממצרים לא הייתה שלמה והיו אחריה עוד גלויות. אבל בגאולה העתידה כתיב פדות מלא - "פדות שלח לעמך" ועל כן "צווה לעולם בריתו" שתהיה גאולת עולם.

ע"כ נטל יעקב מאליהו דווקא את אות וא"ו שרומזת על גאולה שלמה.

אם נחשב מספר 'גאלה' חסר וא"ו יעלה ט"ל שזה מילוי ג' אותיות ראשונות של שם הוי"ה אך 'גאולה' מלא וא"ו עולה מ"ה שזה מילוי כל שם הוי"ה שהאות ה"א אחרונה של שם הוי"ה במילוי עולה ו', וזו הוא"ו שרומזת על הגאולה השלימה.

ועל כן אנו מתפללים וגאלנו גאולה 'שלמה' - 'של מ"ה' והיינו שיהיה שם הוי"ה שלם יחד עם הוא"ו שהיא אות ה' אחרונה של שם הוי"ה, ויחד כל אותיות שם הוי"ה עולה מ"ה.

וזה מה שאמר ה' שלפני בא יום ה' אני שולח את אליה, אך אחר שיבא ויבשר גאולה יקבל את הוא"ו שלו ויהיה שמו שלם ותהיה גאולה שלמה.

ועל כן נקראת שבת זו שבת הגדול על שם דברי הנביא הללו "יום בא ה' הגדול והנורא שיהיה גאולה שלמה ויהיה שמו הגדול והקדוש שלם בכל העולמות.

יוצא לאור ע"י 'המכון למצוות התלויות בארץ'

בראשות הגאון רבי שניאור ז. רוח שליט"א.

רבי עקיבא 4 אלעד. טל 03-9030580 פקס 039030891

מייל: m.torni@macon.co.il אתר המכון: hamachon.co.il

עורך: הרב יחיאל רוח שליט"א.

דבר ה' זו הלכה המשך מעמוד קודם

היינות שלנו רפויים מאד, אם נתערב מעט מים בו אפילו המים שנתערב בו הוא פחות מהיין, אפילו הכי אין מברכין עליו בורא פרי הגפן.

ד. למעשה הכרעת חכמי הספרדים להקפיד שיהיה רוב יין, ובספר אור לציון כתב שהכל תלוי בחזק היין שאם הוא חזק אפשר גם רוב מים, ובין רגיל צריך לכה"פ מחצה יין ושישאר טעם יין. ומחכמי האשכנזים יש מי שכתב שגם בימינו אפשר להקל כעיקר דברי הרמ"א. ובשם החזו"א נכתב שעד שליש מים אפשר בוודאי. ובשם הגריש"א זצ"ל שעד רבע מים אפשר להוסיף.

ה. למעשה בכל היינות בימינו מכל היקבים והיצרנים המוכרים היום, יש רוב יין, ואפשר לברך לכתחילה ברכת פרי הגפן. ומאידך בחלק מהיקבים ה"ז רק 55 או 60 או 70 אחוז, ובכה"ג יש לחוש לדעת המחמירים לעיל. לגבי מיץ ענבים ידועה דעתם של מרנ הגריש"א והגריש"א שאין להוסיף מים כלל ואפילו במעט. מאידך דעת חכמי הספרדים, שאפשר לכתחילה להוסיף מים גם במיץ ענבים ויהיה כשר לברכת הגפן.

ו. מצוה לחזר אחרי יין אדום בכל הכוסות של הברכה, אולם גם יין לבן כשר. וכתבו חכמי הספרדים שלדעת השו"ע יין אדום עדיף אף אם הלבן חשוב ממנו, ואילו לדעת הרמ"א הלבן עדיף אם הוא משובב יותר. אולם למצוות ארבע כוסות הסכמת הפוסקים שיש להעדיף יין אדום כיון שהוא זכר לדם פסח ודם מילה.

ז. נחלקו רבותינו הראשונים בדין יין מבושל: דעת הגאונים, הרי"ף והרמב"ם וסיעתם שעל יין מבושל מברך שהכל. ולדעת הרב המגיד בשי' הרמב"ם הנה אף שאין עושים קידוש עליו כי נשתנה לגרועותא, אולם לא נשתנה לענין ברכתו ומברכין עליו הגפן. מאידך דעת התוס' והרא"ש ועוד הרבה מהראשונים, שהמבושל הוא יין גמור לענין ברכה, קידוש וד' כוסות. ומרן השו"ע בהל' קידוש הביא ב' הדעות: דעה ראשונה בסתם שמקדשין על יין מבושל ועל יין עם דבש, ודעה היש שאין מקדשין עליהם. וכתב הרמ"א שהמנהג לקדש עליו אפילו יש לו יין אחר רק שאינו משובב וטוב כמו המבושל. ובהל' פסח כתב שיוצאין בין מבושל ובקונדיטון. למעשה, הגם שיש לדון להחמיר שלא לברך הגפן מחמת סב"ל ומחמת ששני עמודי ההוראה הכי ס"ל, מכל מקום פשט המנהג ביותר לברך גם על יין מבושל ולצאת בו י"ח קידוש והבדלה ומצות ד כוסות. וכתבנו לדון אם יין מפוסטר דינו כמבושל בזה, וגם לגביו כבר נהגו לברך בפה"ג ולצאת בו יד"ח בכל הכוסות של מצוה, ופוק חזי מאי עמא דבר. [ובמיץ ענבים גם הפיסטור חשיב כבישול גמור].

דיני שיעורי המצוות לליל הסדר (שם סי' יב):

א. מעיקר הדין דעת מרן השו"ע שכזית הוא בשיעור שליש ביצה. מכל מקום במצות דאורייתא וכן לגבי ברכות, יש לחשב שיעור כזית בשיעור חצי ביצה. על כן, יש להזהר ולא לאכול בין שליש ביצה עד חצי ביצה, שלא להיכנס לספק ברכות.

ב. יש הסוברים ורבים הם שכזית הוא בשיעור קטן, כזית שמן בינוני המצוי בימינו ושיעורו כ-6 סמ"ק. ונכון להחמיר לענין ברכה אחרונה ולהזהר שלא להכנס לסב"ל, ולהשתדל שלא לאכול אף שיעור זה אלא להפחית ממנו או לאכול בשיעור חצי ביצה. גם לדעת הפוסקים שחששו שהשיעורים נתקטנו, דעת רובם שלגבי כזית אין לחוש לזה, ומ"מ גם מי שנקט שגם בכזית יש לחוש וכן לגבי ביצה, מ"מ מסכים דהיינו ביצה בלא קליפתה וכמבואר בגמ'.

ג. המשנה ברורה נקט להחמיר ככל הצדדים לגבי כזית ראשון של המצה: שיש להכפיל את השיעור, וגם שיש לחשב בשיעור ביצה עם קליפתה. וכתב שלמעשה יש לחוש גם בכזית מרור לזה כיון שנתקנה הברכה על אכילת מרור, ואין אכילה פחות מכזית ועל כן יש להחמיר גם בזה, הגם שזה רק מדרבנן ובשאר מצות דרבנן אי"צ לחוש כנו'.

ד. הלכה למעשה לדעת השו"ע, לכזית מצה ראשון ושני יש ליקח כל אחד בשיעור חצי ביצה (25 סמ"ק, שהם כ-13 גרם מצות עבודת יד, ובמצות הרכות כ-40 גרם). למצוה של כורך ואפיקומן די בשיעור של שליש ביצה, שהם כ-10 גרם ברגילות, וברכות כ-30 גרם). מרור יש לקחת בשיעור חצי ביצה שהוא כאמור 25 סמ"ק (ובחסה הוא במשקל של כ-25 גרם).

ה. רביעית יין שיעורו 75 סמ"ק שהוא שיעור ביצה ומחצה, ודי בזה, ואי"צ לדעת השו"ע להכפיל השיעורים כיון דלא ס"ל חשש זה. ולהפוסקים שחששו שנתקטנו השיעורים (וברביעית כל אותם פוסקים חששו, להבדיל מן היות) - יש להכפיל ל-150 סמ"ק.

ו. על מנת שלא להכנס לספק ברכות (כנו' אות ד), על כן יש לקחת כרפס בשיעור שהוא פחות משליש ביצה, ונכון לחוש לפוסקים שחששו ששיעור כזית הוא בשיעור נפח היות של ימינו ויש ליקח חתיכה קטנה פחות מנפח של 6 סמ"ק.

ז. הרוצה להחמיר כדעת המשנה ברורה, כלומר גם לחוש שהשיעורים נתקטנו אף לענין כזית [כזהל"ח"ח ודלא כהחז"ס]; וגם להא דארייבי בביצה עם קליפתה [דלא כהצל"ח] - אם כן שיעור חצי ביצה הוא קרוב ל-50 סמ"ק. ואם לכוון השיעור בדקדוק ה"ז כ-47 סמ"ק, שכן מדברי הנוב"ע עולה ששיעור הביצה הוא 93 סמ"ק וכמבואר בספר מידות ושיעורים. אלא אם כן יחמיר לקבל השיעור כפי שהוא בדרהמים במדויק, ונמצא השיעור 50 סמ"ק בדיוק. לפי כל חומרות הללו גם יחד ביארנו את שיעורי כזית בטבלה למטה בהערה.

דין המצה שעשאוה מקמח שהוציאו ממנו את הגלוטן (שם משור ח"ב או"ח סי' ד)

ח. עבור חולי כרסת (ציליארק) מנסים לייצר מצות שזיקו לבריאותם פחות ככל האפשר. ובין הייתר נעשה נסיון לייצר עבורם מצות מקמח שהופרד ממנו הגלוטן לחלוטין, וביארנו התהליך וההגדרה בספר שם, ולמעשה כתבנו שקמח זה לאחר הפרדת הגלוטן, הוא תוצאה של מיני דגן, אך לא מין דגן חשוב, הן לענין ברכת הנהנין והן לענין מצות אכילת מצה [הגם שדינו כחמץ, וכמבואר שם יתכן שהוא רק חמץ נוקשה].

ט. לכן למעשה חולי ציליארק ישתמשו לכזית בלילה הראשון במצות שיבולת שועל רגילות [הגם שיש בהם גם גלוטן, אולם הוא שונה בסוגי החלבונים המרכיבים כך שכדוגמא אחוז החלבון בשיבולת שועל גדול משל השעורה, ורוב חולי ציליארק גרישים לחלבון מסויים שדווקא בשיבולת שועל נמצא במינון נמוך] ויוצאים בזה ידי חובת מצה לכתחילה. אולם מצות העשויות מקמח חיטה שהפרידו ממנו את הגלוטן לגמרי, וכן ש"ש שהפרידו הגלוטן לגמרי, נראה שאין יוצאים בו ידי חובת מצה בליל הסדר וכן נראה הסכמת רוב הפוסקים. והגם שיש שחששו שאין אנו יודעים כיצד לעשות מצות משאר מינים שאינם חיטה, אבל לחולי ציליארק הסכמת הפוסקים להתיר להם בזה וישתמשו במצות רגילות של ש"ש וכמבואר.

י. ברכת הנהנין על מאפים העשויים מקמח חיטה שהוצא ממנו הגלוטן, הוא ברכת מזונות בראשונה, וברכה אחרונה ברכת מעין שלש, וכך העלינו בתשובה שם.

דיני כלי זכוכית בימינו, ודין זכוכית עמידה וקרמית [שו"ת שם משור ח"ג - כת"י]

א. כלי זכוכית דעת רוב מנין ורוב בנין מן הפוסקים הראשונים והאחרונים כפשטות דברי האדר"ג שאינם בולעים ואינם פולטים. ויש מרביתנו הראשונים שסוברים שכיון שברירתו מן החול דינו כחרס, ויש שכתבו להסתפק מה דינו. הכרעת מרן השולחן ערוך, כדעת רוב הראשונים, ולכן גם אם השתמשו בחמין דינו בהדחה ושטיפה היטב ומותר הוא בשימוש בפסח. ורבינו הרמ"א כתב שיש מחמירין וכן המנהג באשכנז. וכתבו רוב ככל הפוסקים שדעת הרמ"א מעיקר הדין כמתירים, ורק שדעתו לחומרא כדעת האוסרים [י"א שרק לגבי פסח החמיר]. אמנם בדיעבד מותר גם לבני אשכנז (פמ"ג בדעת ה"ו).

ב. מנהג רוב עדות הספרדים בכל המקומות, כדעת מרן השו"ע ומשתמשים בכלי זכוכית בפסח לאחר שטיפה, הגם שהשתמשו בהם בחמין בפסח. ויש מי שנהג להחמיר וחייב להכשירים לפסח [כ"כ הבא"ח את מנהג בגד]. מאידך המנהג הנפוץ בכל ארצות אשכנז, שלא להשתמש בכלי זכוכית בפסח, ואין לשנות מן המנהג כלל.

ג. הרכיבים של כלי זכוכית בימינו, הגם שיש בהם תוספים, אין בתוספים הללו ממש, וביארנו בתשובה בפנים את כל הסוגים, וכולם מינרלים מן החול ויש מן הסיד ויש מן האבנים, וכולם נטחנים כאבקה גמורה, ומהם עושים החול. וכולם ניתכים וחוזרים לברירתם, ודינם כזכוכית רגילה. ועוד שבכל גוונא הרוב המוחלט הוא מן החול, ובכל גוונא אזלינן בתר רוב חומר, וכדברי התבואות שם"ש (שפי"א), רב פעלים, אור לציון ועוד. ובעיקר שנתברר בבדיקות מעבדה של כלי זכוכית שנאספו במאות השנים האחרונות, שכמעט כל החומרים המוספים שיש היום, כגון אלומינה, ועוד, היו גם בזכוכיות או. ועל כן הדין לא זו ממקומו.

ד. כלי זכוכית עמידים כגון פיירקס, יש בהם אותם רכיבים של זכוכית רגילה, כאשר מתוסף אליהם חומר נוסף (כורון) שגם הוא איננו מחרס או מעופרת, וגם בזכוכית זו הסיליקאט [החול] הוא הרוב המוחלט. כך שאין דינם משתנה. ולדעת הספרדים מותרים בשימוש לאחר שטיפה והדחה. ובזכוכית זו הלכה ולמעשה גם מן הספרדים שהחמירו וכן גם למנהג בני אשכנז, מותר בהגעלה, וכ"כ רד"פ מחכמי אשכנז וכ"פ מרן הגריש"א גם לגבי פסח [ודלא כמו שכתב המגיה בספר קובץ תשובות לגריש"א], ועל כן להלכה יגעיל כלים אלו ויוכל להשתמש בהם לפסח.

ה. זכוכית קרמית, כ"ה לאחר שנתבררו רכיבי הזכוכית של רוב החברות הגדולות המייצרות זאת בעולם, מתברר שגם כאן רוב החומר הוא הסיליקאט [החול], ושאר החומרים כשאר הזכוכיות, ובתוספות קטנות של חומרים מינרליים נוספים. ועל כן להלכה כלים העשויים מזכוכית זו, דינם כשאר כלים העשויים מזכוכית רגילה ובלי שינוי כלל. וגם זכוכית זו שרי לכתחילה לאחר שטיפה והדחה לבני ספרד. ולאחר הגעלה מותר להשתמש בה גם למנהג בני אשכנז. כיריים קרמיות או כיריים אינדוקציה, פלטת הזכוכית שהיא עשויה מזכוכית קרמית, מותרת לכתחילה בשימוש לאחר שטיפה והדחה היטב לדעת הספרדים וכשאר כלי זכוכית. ואילו לדעת בני ספרד שהחמירו בכלי זכוכית ולדעת בני אשכנז חייבת בהכשרה קודם השימוש בה לפסח.

ו. אופן ההכשרה של כיריים אלו למנהג אשכנז, לכתחילה כמו חומרת הרמ"א שיש לעשות ליבון קל לחצובה, והוא בהדלקת כל הכיריים לחומם הגבוה ובעוצמה הגבוהה, ולאחר שהגיע לטמפ', מכבהו ובכך תם הכשרו לכתחילה לפסח. ובאינדוקציה שאי אפשר לחממו ללא סיר, לאחר הניקוי והשטיפה, ייבש היטב שלא יהיה כל רטיבות כלל. וישים את הסיר הרחב ביותר שלו בכל המקומות וילבן תחתיו עד שיהיה לו ברור שכל המשטח הגיע לחומם הגבוה. את קצוות המשטחים שהם קרים, ויש חשש לנפילת גוש חמץ כמו פתיתים, יכשיר לכתחילה בעירוי של מים רותחים עם אבן או ברזל מלובן, ואין לחוש לפיצוץ בזכוכית זו שיכולה להגיע לחום גבוה בלי שתתפוצץ.

יה"ד שזנכה לאכול מן הזבחים ומן הפסחים בקרוב ממש בבית קדשנו ותפארתנו.

מעשה אבות

הרב יוסף רפאל עוזיאל - י"ג ניסן תרנ"ד

היה ראש ישיבה, שד"ר ואיש ציבור, ממייסדי שכונת אהל משה בירושלים, נשיא וראש ועד העדה הספרדית, ראש השוחטים ואב בית הדין של העדה בעיר. רבי יוסף רפאל נולד בירושלים בשנת תקפ"ט לרב יצחק חיים עוזיאל, בן למשפחת רבנים שמוצאה בספרד ולאמו דונה בדהב מסלונקי, בת למשפחה שמוצאה בסרגוסה שבספרד.

כשהיה תינוק נפטרה אמו במגיפה, ואביו החכם יצחק חיים עוזיאל, שהיה סגן הראשון לציון, חכם שלמה משה סווין, גידלו לבדו. הוא למד בבתי המדרש בירושלים, גדל בתורה וביראה, והיה לתלמיד חכם. חכם יוסף רפאל עוזיאל נשא לאישה את מרת רבקה, ונולד להם בנם בכורם משה יהודה, שנפטר בילדותו.

בשנת תרי"א בהיותו בן 22, נסע יחד עם אביו כשד"ר בשליחות כוללות הספרדים בירושלים לערי טורקיה, במהלך מסעותיהם אסף את כל הדרשות וחיידושי התורה, אשר שמע מפי אביו וקבעם בספר בשם 'מוסר אב'. לאחר כשנה חזרו לירושלים. ובשנת תרי"ג נפטר אביו מן העולם. לאחר פטירת אביו, קשתה אשתו, מרת רבקה, בילדתה, ונפטרה. בנם יחזקאל נשאר בחיים, אך בהגיעו לגיל 13, נפטר אף הוא מן העולם.

בשנת תרי"ג, בהיותו בן 30, יצא שוב כשד"ר בשליחות כוללות העיר לערי עיראק, ולאחר ששב לירושלים, התמסר בהתנדבות לפעילות ציבורית. היה לנשיא, אב בית הדין, וראש ועד העדה הספרדית בירושלים. לפרנסתו, שימש כראש השוחטים של העדה הספרדית בעיר, והובאו אליו שאלות מורכבות בנושאי שחיטה.

בשנת תרל"ג יצא לאור בירושלים, ספר דרשותיו 'איש צעיר', ובהקדמת ספרו תיאר את הייסורים הרבים שפקדו אותו בימי חייו, והתפלל לזכות לבנים גדולים בתורה. ואכן בסוף ימיו, הוא נישא בשנית לשרה בת חכם משה חזן ונולדו להם בנים ובנות נוספים. בשנת תר"ם, נולד בנו הבכור מאשתו השנייה, חכם בן-ציון מאיר חי עוזיאל, שהיה לימים הראשון לציון, והרב הראשי הספרדי הראשון.

לפרנסתו עבד כראש השוחטים של העדה הספרדית בעיר, וכל ספק בשחיטה ובטרפות הופנה אליו להכרעה. במקביל שימש כחבר בית הדין של העדה בעיר לצד הרב יוסף יהושע קארוי והרב חיים נסים ברוך. בהמשך כיהן כנשיא וכאב בית הדין.

שימש כנשיא וראש ועד העדה הספרדית בעיר, תרם רבות לייסוד שכונת אהל משה בעיר, ועמד בראש ישיבת "פיריירה" שייסדה משפחת עשירים מצרפת.

בביתו גידל יתומים רבים, שימש להם כאפוטרופוס, וסייע רבות בניהול רכושם. ביניהם הרב יצחק בדהב שהיה בן דודו, והרב יוסף מרדכי הלוי.

אחיו היה הרב משה יהודה עוזיאל ("בכור עוזיאל") שנמנה עם רבני ירושלים, ונפטר בעודו צעיר ב"ב בשבט ה'תרי"ב. חידושו פורסמו בספר "איש צעיר" של הרב יוסף רפאל.

חכם יוסף רפאל עוזיאל, נפטר ביום י"ג בניסן תרנ"ד, ומנוחתו כבוד בהר הזיתים בירושלים. הוא הותיר כתבים נוספים בענייני דרושים וחיידושים הלכתיים, שנשארו בכתבי-יד, ובנו, חכם בן-ציון מאיר חי עוזיאל, הביא מחידושו ההלכתיים בספרו 'משפטי עוזיאל'.

חיבורו: איש צעיר - דרושים על מצות מילה על שבת זכור על שבת הגדול על מעלת ארץ ישראל ועוד [ראה במדור מילי דהסידות].

מדברי הרב ותורתו: בזמן שביית המקדש היה קיים היה הנהגת ה' ועם ישראל ממש כדמיון האב, המסב על השולחן עם בניו, ונשא להם משאות מאת פניו, לכל אחד ואחד די מחסורו, ומלמד להם דרך הישרה וההנהגה הטובה, וכמו שאמר הכתוב: 'כי מציון תצא תורה'. ועליהם נאמר: 'וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב' - שמחים בעולם הזה וטובי לב לעולם הבא, כי זכו בשתיים - שפע ותורה. לא כן עתה, בעונותינו הרבים, מיום שנחרב בית המקדש נפסקה חומת ברזל, והקדוש ברוך הוא 'משגיח מן החלונות' להחיותנו, כיום הזה מתמצית ההשפעה. וזה הדבר 'דודי שלח ידו מן החור' - דהיינו: תמצית, ואף גם זאת 'עבדים משלו' כי באה בעקיפין, ו'על כן מעי המו' - כי לו זכינו לאורו, וגם כי נחסר הדור.

במעלת מצות הצדקה: כל הנותן פרוטה לעני זוכה ורואה פני שכינה, והיינו דווקא נתינה למי שראוי כמ"ש במדרש איכה שאפילו בנתינה ע"י גבאי יש לחוש אם נותן למי שראוי. ועל כן מצווה רבה היא לתת לצדקת ארץ ישראל, כי ביושבי הארץ, ודאי מהוגנים וראויים המה. (מהספר איש צעיר לרבי יוסף רפאל עוזיאל זצ"ל)

מילי דהסידות

הטעם שנקראת השבת שקודם פסח שבת הגדול

ידוע הדבר ומפורסם, עניין החיוב המוטל עלינו להודות ולהלל ולשבח תמיד למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הניסים והנפלאות, ובפרט בזמנים האלו בהתקרב חג הפסח. וכ"ש ביום השבת הנקרא שבת הגדול כי יום זה קדוש הוא מאוד לאלוקינו וכמ"ש התוס' עמ"ש בש"ס שבניסן שבו יצאו ישראל ממצרים ב"ד שחטו, ובט"ו יצאו, ואותו היום ה' בשבת היה, ובשבת שקודם לכן שלקחו הפסח אז היה בעשור לחודש וע"כ קורים אותו 'שבת הגדול' לפי שנעשה בו נס גדול כדאמרין במדרש שכשלקחו פסחיהם באותו שבת נקבצו בכורות אוה"ע אצל ישראל ושואלים למה עושין כך, אמרו להם זבח פסח לה' שיהרגו בכורי מצרים, הלכו אצל אבותיהם ואצל פרעה לבקש שישלחו ישראל ולא רצו ועשו הבכורות מלחמה והרגו מהם הרבה הה"ד "למכה מצרים בבכוריהם".

והטור ז"ל בס' ת"ל כתב טעם שנקראת שבת הגדול לפי שנעשה בו נס גדול כי בשבת לקחו כ"א שה וקשרו אותו בכרעי מיטתו ושאלום המצריים למה זה לכם, והשיבום, לשוחטו לשם פסח במצות ה' עלינו, והיו שיניהם קהות על ששוחטים את אלוקיהם ולא היו רשאים לומר להם כלום וע"ש אותו הנס קוראים אותו שבת הגדול עכ"ל.

והנה גם כל המפרשים ראשונים ואחרונים האריכו למענייתם מדוע לא נקראת שבת זו שבת הנס. ומצוה להביא מן החדש מה שראיתי בכתבי אב"מ ועט"ר וצוק"ל בדרך רמז, כי הנה ידוע מה שישבו הני מאמרי רז"ל הנראים כסותרים: דאמרו אלמלא שמרו ישראל שבת ראשונה אין כל אומה ולשון הייתה שולטת בהם. ובמקום אחר אמרו אלמלא שמרו ישראל ב' שבתות מיד היו נגאלין.

ואפשר ליישב המאמרים הנוכחים ע"פ משל למלך אדיר מלכותו בכל, ולו בן יחיד משתעשע בו, ויהי היום הבן לא הלך בדרכי ונימוסי אביו ויוסף לחטוא פעם אחר פעם עד כי נתמלא סאתו וגירשו מעל שולחנו. והיה לו למלך אהוב נחמד, ויבוא אל המלך להתחנן ולבקש מלפניו למען יעבור על פניו ויכפר עון בנו וע"י רוב ההפצרות אמר לו המלך סלחתי כדברך, ויצא האהוב שמח וטוב לב. ויהי בערב בא האהוב אל המלך וירא כי אין המלך השיב את בנו לאיתנו לאכול מפת בג המלך כימים הראשונים. ויאמר אל המלך איה אדוני אשר

הבטחתי ואמרת לי סלחתי והנה הבן עדיין חוץ למקומו. השיבו המלך שמעני ידידי, בני זה הרבה לחטוא, ועל עוונותיו הראשונים לא היה כדאי לגרשו מן הבית, אמנם כשהוסיף לחטוא עוונותיו גרמו להוציאו מן הבית, וע"י בקשתך נמחל לו אותו עון אמנם עוונותיו הראשונים הגם כי לא היו ראויים לגרשו אך עדיין הם מעכבים אותו להחזירו לאיתנו, והאהוב הנו' הרבה חן ותחנונים עד כי נמחלו לו כל עוונותיו.

והנמשל מובן כי בשמירת שבת א' יהיו מנוקים מחטא ועוון וע"כ אין שום אומה ולשון יכולה לשלוט בהם, וכשחטאו שבת א' אמנם ימחול להם ה' על עוון זה אך עוונותיהם הראשונים המה יהיו לעכב גאולתם, וע"כ צריכים הם לשמור ב' שבתות לבוא לגאולה שלמה ושבו בנים לגבולם.

ובכן זה הייתה להם בגאולת מצרים כי היו "גוי מקרב גוי" ומה הללו עובדי וכו', ולגאולה היה מן הצורך לשמירת ב' שבתות כהלכתן, אמנם מאהבת ה' את עמו צוונו על קרבן פסח והורו בעצמם על ידי מעשה זה שמסרו עצמם על קדושת ה' וע"כ בשבת א' הי די להיות נחשב לשנים לכפרה ולגאולה, ועל כן נקראת שבת זו שבת הגדול כיון דהיא חשובה כב' שבתות, עכ"ד.

ואומר אני טעם לקריאת שם שבת הגדול ע"פ ביאור הכתוב "בכל צרתם לא צר" וגו' וכתב לו בוא"ו והיינו הקב"ה, - ע"פ מרז"ל דכל גלות שגלו גלתה שכינה עמהם. והנה כשאנו צרים בגלותנו על גלות השכינה שעמנו אז תהיה גאולה אמיתית, אך בהיותנו צרים על צרת עצמנו לבד, אף כי אל כביר לא ימאס אך תהיה הגאולה ע"י מלאך ולפי שעה. ולזה שיבח עצמו דוד הע"ה שאמר "ואני תפילתי לך ה'" וגו' לך ה' דייקא כי צרכי הגוף אצלו לא נחשבו אלא צער השכינה וע"כ "ענני באמת ישעך" ישועה וגאולה אמיתית ושלמה.

ועל כן בפסח מצרים שלקחו מקחם בעשור לקשרו את פסחיהם בכרעי מיטותם הראו בעצמם שעיקר ותכלית צערם הוא בעבור שמו הגדול והם מוכנים למסור נפשם על קדושת ה' ואין צער גופם עיקר אלא צער השכינה, וע"כ נקרא 'שבת הגדול' שהוא לשם ה' שיהיה גדול כי עתה אין השם שלם וכו' אך כשנגאלו גאולה שלימה אז נקרא נגדל ומתקדש שם ה' בעולמו ונקרא גדול.

(מהספר איש צעיר לרבי יוסף רפאל עוזיאל זצ"ל)

מישג בכשרות

מצוות התלויות בארץ (ג) - חלה

מצות עשה מן התורה להפריש מן העיסה תרומה הנקראת חלה, וליתנה לכהן, שנאמר: "ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה". העושה עיסה ולא הפריש את חלתה, ועבר ואכלה, עובר על לאו האמור בפרשת אמור: "ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה".

משרשי המצוה, לפי שחיותו של האדם במוזנות, ורוב העולם יחיו בלחלם, רצה המקום ליכותנו במצוה תמידית בלחמנו כדי שתנוח ברכה בו על ידי המצוה, ונקבל בה זכות בנפשו, ונמצאת העיסה מזון לגוף ומזון לנפש. גם למען יחיו בו משרתי השם העוסקים תמיד בעבודתו, והם הכהנים, מבלי יגיעה כלל. תחילת חיובם של בני ישראל במצוות חלה היה מיד בשעת כניסתם לארץ, אף קודם כיבוש וחלוקה, ואף שעדיין לא הכיר כל אחד את חלקו, ואף שעדיין לא קידשו ישראל את הארץ. וכן יהיה הדין כאשר יהיה רובו של עם ישראל בארץ ישראל.

אין חייבים בהפרשת חלה מן התורה אלא בארץ ישראל, שנאמר: "והיה באכלכם מלחם הארץ". וגם בארץ ישראל אין החיוב מן התורה אלא כשרוב ישראל נמצאים בארץ ישראל, שנאמר "בבואכם אל הארץ" - ביאת כולכם ולא ביאת מקצתכם, ורוב ישראל ככולו. ולפיכך בזמן הזה שאין רוב ישראל בארץ, אינה נוהגת מצוות הפרשת חלה בארץ ישראל אלא מדברי חכמים, ואף לאחר שהופרשה החלה קדושתה רק מדרבנן.

חכמים תיקנו להפריש חלה גם בחו"ל בכל הארצות, וזאת כדי שלא תשתכח תורת חלה מישראל, ובוה שונה מצוות חלה מהפרשת תרומות ומעשרות שאינה נוהגת בחו"ל אפילו מדרבנן.

חובת הפרשת חלה נחלקת לשלש דרגות חיוב: א. מקומות שנכבשו גם על ידי עולי בבל. ב. מקומות שנכבשו על ידי עולי מצרים בלבד. ג. חוץ לארץ.

במקומות שנכבשו גם על ידי עולי בבל, שם עיקר מצוות הפרשת חלה מן התורה, ומפרישים שם חלה אחת, וכשהיא טהורה נותנה לכהן לאוכלה בטהרה, ובזמן הזה איננה ניתנת לכהן מחמת דיני טומאה וטהרה, אלא דינה בשרפה.

במקומות שנכבשו על ידי עולי מצרים ולא על ידי עולי בבל נחלקו הפוסקים, יש אומרים שדין חלה כדין תרומה, וכיון שבטלה קדושה ראשונה, אין במקומות אלו קדושת ארץ ישראל אלא מדרבנן. ויש אומרים שלגבי חלה לא בטלה קדושת הארץ. אך למעשה כולם מודים שכל שעדיין אין ביאת כולכם, אין נוהגת חלה בכל חלקי ארץ ישראל אלא מדרבנן.

בשאר מדינות העולם חכמים תיקנו להפריש חלה כדי שלא תשתכח תורת חלה מישראל. וכיון שחלת חו"ל טמאה מחמת טומאת ארץ העמים, תיקנו חכמים להפריש בחו"ל שתי חלות, אחת שיעורב כל שהוא, והיא לשרפה כדי שלא יאמרו שגם חלה טמאה נאכלת, והחלה השניה ניתנת לכהן.

ואף על פי כן, למעשה מנהג ישראל בכל מקום שהם, להפריש רק חלה אחת, ושורפים אותה.

בחלת חו"ל הקלו שיכול לאכול קודם ההפרשה ומהנותר יפריש.

(מלוקט מהספר תבואת השדה פרקים א-ב)

הצטרפו ל'בית המעשר'

הבית שלכם להפרשת תרומות ומעשרות כהלכה

תחת פיקוחו של:
"המכון למצוות התלויות בארץ"

ניתן להצטרף ל'בית המעשר'
באתר המכון או במענה הטלפוני

03-9030580

כדבעי, כגון כרמים שבחצרות הבתים, מצויים סוגים שונים של חרקים, כגון עש האשכול או זבוב הפירות, חיפושית התסיסה, בוגרים או זחלים, ועוד סוגים של אקריות וכנימות. בנוסף, בתהליך עיבוד היין, תוך כדי הליך התסיסה עלולים לחדרו זבובי התסיסה ליין ולהטיל שם את רימות הזבוב שמתפתחים בתוך היין.

אופן הבדיקה והשימוש:

מעיקר הדין, היין כמוצר סופי מאחר שהוא עובר כמה סוגי סינונים, בשלבים השונים של הייצור, והחרקים אינם נותרים במוצר הסופי לאחר הסינון, היין כשר לשתיה. אמנם לכתחילה רצוי ונכון לשטוף את הענבים ובפרט בענבים ממטעים שאינם מטופלים, ובפרט במקום שמרסקים את הענבים בידיים קודם הליך עיבודם ליין. ומכל מקום להלכה, במידה ומסננים היטב את היין באופן שרק נוזל יכול לעבור דרך המסננת, היין כשר לשתיה. ולכן למעשה, יין המיוצר בתעשייה המסודרת, שעובר כמה שלבי סינון שונים, המוצר הסופי בחזקת נקי ואינו טעון בדיקה.

את היין יש לשמור כל העת בבקבוק סגור ולא להשאירו פתוח אפילו לזמן קצר, מכיון שזבובים עלולים להטיל את הרימות לתוך הבקבוק, והרימות יורדות לתחתית הבקבוק, כך שהם לא נראים לעין מיידית. אירע ונשאר בבקבוק פתוח אפילו לכמה שעות בודדות, רצוי לסנן את היין דרך בד צפוף או צמר גפן וכיו"ב, באופן שמבטיח שרק הנוזל בלבד יכול לעבור דרכו.

יין מייצור ביתי, חובה להקפיד היטב על הסינון קודם שתייתו.

גרגירי חרדל עם חרקים בוגרים בהגדלה

פֶּתַת הַמֵּעֵבָדָה

חרדל

גרגירי החרדל הם מין ממני הקטניות הגדלים על צמח חד שנתי. על הצמח גדלים תרמילים שיש בהם כמות קטנה של זרעים. זרעים אלו משווקים כגרגירים ונאכלים כמות שהם כתוספת לסלטים או מאכלים אחרים, או כאבקה טחונה, או כממרח מוכן לאכילה. עקב אחסונם של הגרגירים הם עלולים להיות מותקפים על ידי מזיקי המחסן השונים, בוגרים וזחלים.

אופן הבדיקה והשימוש:

ברכישת של גרגירים, יש להתבונן שאין בשקית או בתחתית חרקים או סימני חרקים. מפזרים את הגרגירים על משטח בצבע כתום ומעבירים גרגיר אחר גרגיר, ובודקים שאין חרקים בוגרים או זחלים הנמצאים ביניהם, ושאינו סימני חרקים כעין קורים או גבישים.

חרדל טחון - באם הטחינה טרייה - המוצר בחזקת נקי ואינו טעון בדיקה. באם היא תוצרת מאוחסנת, יש לפזר את האבקה על גבי משטח בצבע כתום, ולראות שאין חרקים בוגרים או זחלים, גושים או קורים. באם נמצאה נגיעות הסרתם קשה באבקה טחונה, ועדיף שלא להשתמש במוצר זה.

יין

ענבים, הם מסוגי הפירות היותר נגועים בתעשייה החקלאית, באם לא יטפלו בהם כראוי, ובפרט בענבי יין שצפיפות האשכול מרובה ביותר. במטעים מטופלים, מרססים בסוגי ריסוס שונים ומגוונים שתפקידם למנוע את התרבות חרקים מכל סוג. במטעים שאינם מרססים

בית ההוראה "משכן התורה"

בראשות מו"ר הגאון רבי שניאור ז. רוח שליט"א
רחוב רבי עקיבא 4 אלעד טל: 03-7528999 פקס: 03-7528992

♦ בית הוראה
♦ בית הדין 'שמע שלמה'

פעילות לקראת חג הפסח

עקב המצב בית ההוראה 'משכן התורה' סגור בימים אלו
הרבנים ישיבו לשאלות בהלכה דרך 'קו ההלכה'

03-7528999

קו זה פועל לאורך היום

החל מהשעה 10.00 בבוקר ועד לשעה 23.00 בלילה

כמו כן ינתן מענה מתוגבר דרך הקו בשעות פעילות בית ההוראה

צהרים (א-ה):	ערב:	יום שישי:
13:15-14:00	ימים א, ג, ה ימים ב, ד 18:15-19:00 19:15-20:00	12:15-13:00

מכירת חמץ והקניית כלים לגוי

על ידי מוריגו הרה"ג שניאור זלמן רוח שליט"א

השנה מקיימים מכירת החמץ ע"י מסירת השטר בפקס או במייל, ניתנת האפשרות
להקנות כלים לגוי בכדי לא להתחייב בטבילת כלים

ניתן לקבל את השטרות הנ"ל באחת מן הדרכים הבאות:

• בקלות ובמהירות באתר המכון: www.hamachon.co.il

• שליחת בקשה לפקס: 03-9030892

• שליחת בקשה למייל: mail@macon.co.il

• במשרדי המכון למצוות התלויות בארץ: 03-9030580

ממלאים את פרטיכם ע"ג שטר המכירה

ובכך ממנים את מו"ר הרב שליט"א למכור עבורכם את החמץ

בברכת "והסירותי מהלה מקרבך"